افغانستان: د ۲۰۱٤ کال ټاکنيز پلان نيمګړی ګڼل کيږي

Author: Hafizullah Gardesh

ولسمشر غواړي د رايو ورکولو له هغو کارتونو څخه کار واخيستل شي، چې په پخوانيو اختلافي ټولټاکنو کې کارول شوي وو.

په افغانستان کې د آی ډبليو پي آر د خبريال، حفيظ الله ګردش ليکنه

افغانان ولسمشريز ټولټاکنو ته سترګې په لار دي چې په پام کې ده په راتلونکې يوه کال کې سرته ورسيږي. يو شمېر شنونکي لا له وړاندې ګوته څنډي چې کېدای شي د رايې ورکولو بهير له درغليو ډک وي او ځينې ټاکلې ډلې به په سياسي لحاظ اغېزمنې شي.

اوسنی ولسمشر، حامد کرزی د ۲۰۱٤ کال د اپريل ولسمشريزو ټاکنو ته ځان نشي نومولای، خو مخالفين يې په دې اند دي چې کېدای شي هغه له چا سره ملګری شي او يا کوم خپل خپلوان رادمخه کړي چې د هغه ځای ونيسي. د تېرو ټولټاکنو د رايو ورکولو د کارتونو کارول تر پراخو نيوکو لاندې راغلي چې درغلۍ ته لار پرانيزي.

ولسشمر کرزي له دې وړانديزونو سره سره، چې د رڼو او شفافو ټاکنو لپاره بايد له نوو بايومتريک کارتونو څخه کار واخيستل، د جنورۍ په ١٤ په يوې خبري غونډې کې له دې موضوع سره په څرګند ډول مخالفت وښود.

هغه وويل: "د نوو برښنايي کارتونو ويش اتيا مليونه ډالره لګښت غواړي او شوني نه ده چې دا کار دې په دې لنډې مودې کې سرته ورسيږي. د هغې ترڅنګ مور پخپله پيسې نه لرو او نه يې بل څوک راکوي. له دې امله که مور پخواني کارتونه بې اعتباره اعلان کړو او ونشو کړ ای پرځای يې نوي کارتونه وويشو، نو مسؤوليت به يې زما غاړې ته راولويږي."

د ټولټاکنو څپلواک کميسون له دې خوځښت سره مخالف دی. د ټولټاکنو د خپلواک کميسون مشر، فضل احمد معنوي د کرزي له تبصرو يوه ورځ وروسته، د طلوع تلويزيون له لارې، وويل د نوم ليکنې په بهير او د نوو کارتونو په ويش کې پاتې راتګ به "شفافيت تر سيوري لاندې راولي."

د کرزي وياند، ايمل فيضي له آی ډبليو پي آر سره په خبرو کې يادونه وکړه چې د رايو د ورکولو د موجودو کارتونو د کارولو د موضوع په اړه پريکړه لا له وړاندې نيول شوې ده.

هغه وويل: "د رايو ورکولو د زړو کارتونو د کارولو په اړه پريکړه څو مياشتې دمخه نيول شوې، ځکه حکومت د نړيوالې ټولنې له [يو شمېر استازو] سره غونډې کړي او هغوی نه دي منلي چې د نوو کارتونو د ويش لپاره پيسې چمتو کړي. پر دې سربېره د ولسمشر په دفتر کې د ټاکنو د قانون او د ټاکنو د خپلواک کميسون د تشکيل په اړه د ټولو مخالفو ډلو له مشرانو سره يو شمېر غونډې جوړې شوې."

د ټاکنو خپلواک کميسون د آی ډبليو پي آر د هغوی د پلان د څرنګوالي په اړه پوښتنې ته له ځواب ورکولو ډډه وکړه.

په ۲۰۰۹ کال کې تېرې ولسمشريزې ټولټاکنې او په وروستي کال کې پارلماني ټاکنې دواړه د پراخو بېنظميو او د درغليو له ادعاګانو ډکې وې. د ۲۰۱۰ کال رايې د مياشتو مياشتو د ځنډ لامل شوې، چې له امله يې ولسمشر کرزي ځانګړې محکمه جوړه کړه. نوموړې محکمې د ټاکنو د خپلواک کميسون او د شکايتونو د اورېدلو کميسون تر پوښتنې لاندې ونيو. د ۲۰۱۱ کال په اګست کې د ټاکنو خپلواک کميسون نهه تنه استازي له پارلمان څخه رخصت کړل او پرځای يې نور نهه تنه وروپېژندل.

د افغان سياسي ډلو ټپلو يوې همغږې کوونکې شورا اوس له کرزي څخه غوښتي دي چې د ټاکنو، په تېره بيا د رايې ورکولو د کارتونو په چارو کې له لاسوهنې څخه ځان په ډډه وساتي.

نوموړې شورا د ۲۰۱٤ کال د ټاکنو، د ولايتي شوراګانو او همدارنګه د ولسمشېريزې ټاکنو د تنظيم د قانون د نشتوالي په اړه اندېښنه هم په ډاګه کړې ده. د قانون يوه مسوده په دې اړه پارلمان ته سپارل شوې، خو لا تر اوسه تصويب شوې نه ده.

سياسي شنونکي، وحيد مژده وويل، د افغانستان پارلمان "د دې خورا مهم ملي سند"د نه تصويبولو پړه پر غاړه لري.

هغه وويل: "د پارلمان زياتره غړي معامله ګر دي. هغوی خپلې شخصي ګټې تر ملي ګټو غوره بولي."

سياسي شنونکي فضل رحمن اوريا د وينا له مخې، چې د همغږۍ د شورا غړی هم دی، وايي: "کرزی زيار باسي د ټاکنو په [موجود] قانون کې د هر راز سمون او تعديل مخه ونيسي."

هغه ګوته وڅنډله: "که چېرته حکومت په ټاکنو کې لاسوهنه وکړي، سياسي ګوندونه او بلاکونه به له هرې قانوني لارې ګته واخلي، ترڅو عادلانه او رڼې ټاکنې ډاډمنې کړي."

د کرزي وياند وويل، سياسي ګوندونه ازادي لري، څه چې زړه يې غواړي ويلای يې شي، خو دا سمه نه ده.

فيضي وويل: "هرڅوک د انتقاد حق لري، خو مهمه داده چې خلک ددې ادعاګانوپه اړه څه فکر کوی ."

هغه وويل، پخپله افغانان او نړيواله ټولنه د ټاکنو د بهير د څارلو وس لري او ډاډ تر لاسه کولای شي چې د افغانستان دننه او يا بهر څوک په هغې لاسوهنه ونه کړي.

فيضي وويل: "حامد کرزي پتېله ده چې د عادلانه او رڼو ټاکنو ملاتړ وکړي، ځکه هغه نه غواړي له ١٤ کلن خدمت وروسته له ځان څخه کمزوری ميراث پرېږدي. هغه د ټاکنو په چارو کې لاسوهنه نه کوي، مګر دا چې قانون اجازه ورکړي."

له دې امله چې له يوې خوا په ۲۰۱٤ کال کې د ناټو تر مشرۍ لاندې سرتېرې له افغانستان څخه ستنيږي او له بلې خوا دا مهمې ټاکنې سرته رسيږي، يو شمېر شنونکي د ستر الغاو تلغاو وړاندوينه کوي، ځکه دا دواړه پېښې په ګډه ژور اختلافونه او تفرقې رامنځته کوي.

مژده وويل: "زياتره پښتون مېشته سيمې د حکومت د وسله والو مخالفينو [طالبانو] تر مستقيم يا رواني اغېز لاندې دي، له دې امله به زيات شمېر پښتانه ونشي کړای په ټاکنو کې ونډه واخلي. که چېرته غير پښتون نوماند [ولسمشريزې] ټاکنې وګټي، نو کورنۍ جګړۍ ته به لار پرانيستل شي. ځکه ډېره کې پښتانه به ځانونه بې برخې احساس کړي. خو که د ځايي يا بهرينو ځواکونو د مخکېنۍ همغږۍ له مخې کوم پښتون نوماند ټاکنې وګټي، غيرپښتانه به يې مخالفت ته راپورته شي. په دواړو صورتونو کې د کورنۍ جګړې د رامنځته کېدو خطر شته، چې کېدای شي هېواد له ګډوډۍ سره مخامخ کړي."

مژده ډاډمن دی چې د ۲۰۱٤ کال ټاکنې به له خطرونو سره سره پر مخ ولاړې شي.

هغه وويل: "امريکايان غواړي په هره بيه چې وي، ټاکنې سرته ورسيږي، ځکه هغوی لپاره به د بري يوه بېلګه وي. که سرته ونه رسيږي، نو د امريکايانو پاتې راتګ به په ګوته کړي. دا به په هېواد کې د دموکراسۍ پای وي."

فيضي د ګډوډۍ خبره رد کړه، وايي داسې پلان چمتو شوی چې د رايې ورکولو چارې [په پرتله ييز امنيتي چاپېريال کې] تضمينوي.

هغه وويل: "زمونږ امنيتي اداري له خپلو نړيوالو شريکانډو سره په ګډه پر دې پلان کار کوي. دمګړۍ نشم کولای په دې اړه زيات معلومات وړاندې کړم. د کورنۍ جګړې د رامنځته کېدو خبره بيخي له منځه وتلې ده."

د کاواکه امنيتي حالت او د کورني سياست په اړه د ناسمو شننو له امله به اسانه نه وي چې د رايو ورکولو مرکزونو ته د راتګ لپاره افغان رايه ورکوونکي وهڅول شي.

د بېلګې په توګه د يوه ښوونځي ښوونکی، غلام مجتبی راتلونکوټاکنو ته د "امريکا، برتانيې، فرانسې، جرمني، ايران، پاکستان، هند، روسيې، عربستان او نورو"له خوا د يوې رامنځته شوې پروژې په سترګه ګوري، چې هر يو په افغانستان کې خپلې سياسي موخې لري.

مجتبی وويل، د ۲۰۰۱ کال د بن تړون د داسې يوه "مفسد"حکومت بنسټ کېښود چې "بهرني هېوادونه او پياوړي کورني غله پکې خپلې ونډې ترلاسه کړي."هغه وړاندوينه کړه، د ۲۰۱٤ کال په ټاکنو کې "د غلو يوه ډله به د غلو يوې بلې ډلې ته ځای پرېږدي."

Location: افغانستان
Topic: Elections

Source URL: https://iwpr.net/ps/global-voices/%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D8%AF-%D9%A2%D9%A0%D9%A1%D9%A4-%DA%A9%D8%A7%D9%84-%D9%BC%D8%A7%DA%A9%D9%86%D9%8A%D8%B2-%D9%BE%D9%84%D8%A7%D9%86-%D9%86%D9%8A%D9%85%DA%AF%DA%93%DB%8C-%DA%AF%DA%BC%D9%84-%DA%A9%D9%8A%DA%96%D9%8A